

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Max Berkö		HOP1
Handledare		
		Antal ord: 12444
Aida Alvinus	Beteckning	Kurskod
	Självständigt arbete magisteruppsats, krigsvetenskap	20015
INFORMATIONSKRIGET I MEDIA- EN POLITISK OTJÄNST?		
Sammanfattning:		
<p>Sedan det ryska agerandet i Georgien 2008 och konflikten i Ukraina 2014 har den säkerhetspolitiska situationen i Sveriges närområde försämrats. Vid sidan av militära medel beskrivs en gråzonsproblematik, en dimension där informationen spelar en allt större roll i krigföringen. Ryssland ser sig själva vara i ett informationskrig med väst och nyttjar alla resurser som står till samhällets förfogande för att uppnå landets politiska målsättningar. Västerländska länder upplever å sin sida en ökande grad av falsk information vilken sprids genom bland annat media.</p> <p>Forskningen kring <i>informationskrig i svensk media</i> beskriver hur informationskriget i allmänhet ter sig men inte hur det gestaltas. Syftet med denna studie är att utforska hur rysk informationskrigföring gestaltas i svensk tryckt media samt söka öka kunskapen kring hur medias roll och inflytande kan påverka mottagarens uppfattning avseende rysk informationskrigföring. Resultatet visar på att medias gestaltning av ryskt informationskrig, i allt väsentligt, stämmer överens med tidigare forskning. Vidare har den av svensk media beskrivna hotbilden möjliga kopplingar till en önskad förmågehöjning och media bidrar möjligen till att sätta försvars- och säkerhetspolitiska frågor på dagordningen vilket kan tyda på en medialisering av politiken. Det ryska informationskriget gestaltas objektivt men utan reflektion kring medias egen del i det informationskrig som pågår vilket möjligen kan gå det ryska narrativet till mötes.</p> <p>Denna studie bidrar till att, genom teorin kring <i>medialisering av politik</i>, belysa ett delområde inom politiken, nämligen i försvars-, - och säkerhetsområdet, vilket är ett område där media kan vara en viktig källa till information för många.</p>		
Nyckelord:		
Media, Informationskrig, Gestaltning, Medialisering, Sverige, Ryssland, Politik		

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	2
1.1. Problemformulering, syfte och frågeställning.....	4
1.2. Material och avgränsningar.....	4
1.3. Disposition.....	6
2. Forskningsöversikt och teori.....	8
2.1. Forskningsöversikt.....	8
2.1.1. Informationskrig.....	8
2.1.2. Rysk informationskrigföring.....	9
2.1.3. Två områden inom informationskriget.....	10
2.2. Introduktion till uppsatsens teori.....	12
2.3. Gestaltning.....	12
2.4. Medialisering av politik.....	14
2.5. Studiens teorianslutning.....	16
3. Metod.....	17
3.1. Metodansats.....	17
3.2. Studiens genomförande.....	18
3.3. Urval och datainsamlingsmetod.....	18
3.4. Analys av data – tematisk analys.....	19
3.5. Studiens kvalitet.....	20
3.5.1. Tillförlitlighet.....	20
3.5.2. Etik.....	21
3.5.3. Bias.....	21
4. Resultat.....	22
4.1. Tema Handling.....	23
4.1.1. Information.....	23
4.1.2. Polarisering.....	26
4.2. Tema Fenomen.....	27
4.2.1. Hotbilden.....	27
4.2.2. Sårbarheter.....	29
4.2.3. Ryskt perspektiv i media.....	30
5. Diskussion/slutsatser.....	31
5.1. Syfte och frågeställning.....	31
5.2. Slutsatser.....	31
5.3. Teoretisk diskussion:.....	32
5.4. Tema handling.....	32
5.4.1. Information.....	32
5.4.2. Polarisering.....	33
5.5. Tema fenomen.....	34
5.5.1. Hotbilden.....	35
5.5.2. Sårbarheter.....	35
5.5.3. Ryskt perspektiv.....	36
5.5.4. Händelsestyrd medierapportering.....	36
5.6. Praktiska implikationer och framtida forskning.....	37
5.7. Egen reflektion.....	37
Litteraturförteckning.....	39

1. Inledning

Att utkämpa ett hundra strider och vinna ett hundra segrar är inte det finaste av det fina. En strategi som ger seger utan strid är överlägsen detta. (Beng, Pettersson, & Friman, 2018, s. 39)

Liksom generalen och militärstrategen Sun Zi skriver i citatet ovan, författat för över tvåtusen sedan, är den strategi som ger seger utan strid den överlägsna, vilket även den nya tidens krigföring i mångt och mycket innebär, informationskriget syftar till att kostnadseffektivt och med så lite våld som möjligt driva igenom politiska mål.

Sedan det ryska agerandet i Georgien 2008 och än mer tydligt genom konflikten i Ukraina med start 2014 har den säkerhetspolitiska situationen i Sveriges närområde försämrats. Ryssland har visat på en vilja att använda militära medel för att uppnå politiska mål, både inom och utom Europa, när Syrienkonflikten inräknas. Men vid sidan av militära medel beskrivs även en gråzonsproblematik, en dimension där exempelvis ryktesspridning, motsägelsefull information och vilseledning är medel som en motståndare nyttjar för att skapa en oviss situation där beslut och motåtgärder försenas eller uteblir. Ryssland nyttjar alla resurser som står till samhällets förfogande för att uppnå landets politiska målsättningar och ser på krig som något mer än väpnad konflikt, i motsats till västvärlden som ser på icke-militära medel som ett sätt att undvika krig. I Rysslands bredspektrala palett av medel är informationsarenan av särskild vikt (Ds 2017:66, 2017).

Demokratiska länder upplever idag en ökande grad av falsk information vilken sprids genom bland annat media och via politiska websidor. Bennet & Livingston (2018) beskriver att källorna till den falska informationen ofta är associerade med nationalistiska eller ryska strategier syftande till att underminera institutionell legitimitet och destabilisera politiska partier, myndigheter och demokratiska val. Detta fenomen kan även beskrivas genom Walkers (2018) studie om *sharp power* vilket är ett tillvägagångssätt som auktoritära regimer nyttjar för att polarisera och bryta ner demokratiska gemenskaper och samförståndet i dessa. Den benämns *sharp* [skarp, vass] då metoden kan liknas vid att penetrera, slå hål på eller perforera politiken och informationsmiljön i utvalda länder. Ett exempel är Rysslands inblandning i utländska val syftandes till att försvaga trovärdigheten för demokratin. Öppna demokratier med fri media, kultur och yttrandefrihet beskrivs som särskilt sårbara för *sharp*

power. Det senaste årtiondet har Europa och USA utsatts för sofistikerad inblandning från Ryssland vilket exempelvis skett genom exploatering av pågående inre konflikter.

Media- en del av informationskriget

Tidigare fanns i demokratier en högre grad av tillit till institutioner och officiell information och det fanns även färre mediekkanaler som officiell information passerade genom.

Kombinationen av detta gjorde att både myndigheter och press hade större möjlighet att upptäcka och vakta mot felaktiga och farliga narrativ från sociala utkanter och främmande motståndare (Bennet & Livingston, 2018). Ny informationsteknik och förändrad mediekonsumtion möjliggör nya sätt att sprida propaganda. Statskontrollerad media i Ryssland men även sociala media nyttjas till att svärta ner politiker, politik och samhällen i Europa. Men det är inte endast statskontrollerad rysk inhemsk media som sprider propaganda. Västerländsk media bidrar genom sin rapportering till att sprida det ryska narrativet. Att nå ut med det strategiska narrativet har blivit centralt i strävan att destabilisera andra länder (Wagnsson & Barzanje, 2021).

I en studie av Deverell, Olsson och Wagnsson (2021) beskrivs det ryska narrativet, riktat mot Sverige. Studien beskriver hur den ryska nyhetskanalen Sputnik sprider det ryska narrativet, vilken är en mix av strategier och skräddarsydda narrativ som stödjer den ryska politiska målsättningen. Dessa strategiska narrativ kan urholka det utsatta landets tro på dess inre säkerhet. Även landets internationella aktörer angrips genom manipulerade berättelser. För Sveriges del ställs grupper mot varandra i rapporteringen, exempelvis feminister mot män, flyktingar mot övriga befolkningen och Sverigedemokraterna mot övriga riksdagspartier. Vidare exploateras debatten kring migration och organiserad brottslighet och Sverige utmålas, genom Sputnik, som ett land med överdrivna ultraliberala värderingar och ett land i förfall och dekadens. Studien beskriver även att en av målsättningarna med Rysslands intervention i Libyen (2011) och Ukraina (2014) syftade till att försvaga och underminera västliga internationella allianser, vilket får anses vara en del av ett informationskrig.

I en studie av Kragh och Åsberg (2017), vilken förövrigt omnämns i det empiriska materialet, beskrivs Sverige alltmer sedan 2014 vara utsatt för en massiv påverkan på informationsarenan genom exempelvis desinformation och falska nyheter. Studien beskriver vidare rysk inblandning i svensk säkerhetspolitik och nämner även att aktörer i Sverige exempelvis politiker och nyhetstidningar bidrar till spridningen av desinformationen.

Således har media en viktig roll inom ramen för spridning av narrativ med även för politiken. I en enkätundersökning av Strömbäck (2009) visar resultatet på att medierna har ett stort inflytande över dagordningen, över politiken och över allmänheten, i ett fall till och med större inflytande än centrala politiska aktörer och partier. Medier har makt att både bygga upp och bryta ner politiker, vissa politiker ansåg att det till och med är viktigare att få utrymme i media än att arbeta idogt.

1.1. Problemformulering, syfte och frågeställning

Ovan beskrivna kontext visar att det finns ett hot mot öppna och demokratiska länder inkluderat Sverige. Sverige har öppna och demokratiska värderingar vilket starkt präglar vår syn på omvärlden. Media är en viktig transmissionskanal för att kommunicera och sprida information och kan således utnyttjas av dem som vill sprida sitt budskap (Strömbäck, 2009). Ryssland nyttjar västlig media för att förmedla det ryska narrativet (Kragh & Åsberg, 2017) och oavsett hur vi i Sverige väljer att gestalta det ryska narrativet kommer detta att sända signaler som kan tolkas och som i sin tur skulle kunna påverka opinionsbildning, försvars- och säkerhetspolitik och i slutändan hur vi väljer att leva. Forskningen kring informationskrig i svensk media beskriver hur informationskriget i allmänhet ter sig (Kragh & Åsberg, 2017; Wagnsson & Barzanje, 2021) men inte hur det gestaltas. Författaren av denna studie har inte hittat någon forskning som omhändertar gestaltning av informationskrig i svensk tryckt media. Därför är det intressant att undersöka hur svensk tryckt media gestaltar rysk informationskrigföring men även att föra ett reflekterande resonemang kring en eventuell påverkan på försvars- och säkerhetspolitiken.

Syftet med denna studie är att utforska hur rysk informationskrigföring gestaltas i svensk tryckt media samt söka öka kunskapen kring hur medias roll och inflytande kan påverka mottagarens uppfattning avseende rysk informationskrigföring. Det görs genom följande frågeställning:

- Hur gestaltas svenska tidningsmedia rysk informationskrigföring under perioden 2014–2021?

1.2. Material och avgränsningar

Det empiriska materialet utgörs av artiklar ur Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter, Expressen och Aftonbladet, dels för att de är några av de största dagligen utgivna tidningarna i Sverige, dels för att de identifierar sig politiskt olika och har olika målgrupper vilket gör studien mer

allmängiltig. Nedan redovisas vilken politisk tillhörighet tidningarna själva anser sig identifiera sig med.

- Dagens Nyheter identifierar sig som oberoende liberal (Dagens Nyheter, 2008).
- Svenska Dagbladet identifierar sig som oberoende moderat (Svenska Dagbladet, 2003).
- Expressen identifierar sig som liberal (Expressen, 2017).
- Aftonbladet identifierar sig som oberoende socialdemokratisk (Aftonbladet, 2020).

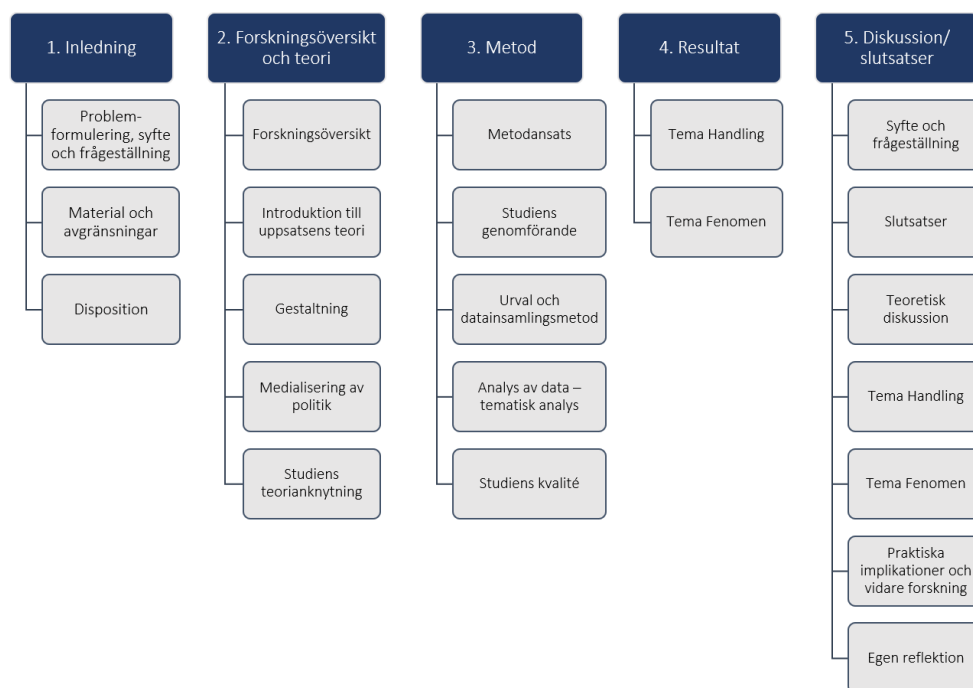
Avgränsning sker till perioden mellan åren 2014 och 2021 med motiveringen att 2014 var året som Ukrainakonflikten inleddes och även det år som Kragh och Åsberg (2017) menar att det skedde en ökning av desinformationsspridning i Sverige.

Studien tar inte hänsyn till artikelförfattarnas bakgrund eller kunskapsnivå, eftersom syftet med studien är att undersöka hur ämnet projiceras och gestaltas i media och vad mottagaren av gestaltningen presenteras för.

Vissa av artiklarna i sökresultatet handlade om informationskrig i Europa och av andra aktörer, exempelvis arabländer. Dessa kommer ej att analyseras eller omhändertas i denna studie.

1.3. Disposition

Dispositionen nedan syftar till att läsaren skall få en översiktlig bild samt underlätta navigering i studien. Kapitlens innehåll står även att finna i respektive kapitelns ingress. Figur 1 gestaltar studiens ingående delar.

Figur 1 - Studiens disposition gestaltad av författaren.

Kapitel 1- Inledning

Här ges läsaren en introduktion till studien. Denna introduktion bygger sedan på problemformulering och syfte och frågeställningar. Vidare presenteras det empiriska materialet och studiens avgränsningar.

Kapitel 2- Forskningsöversikt och teori

Här presenteras studiens forskningsöversikt i form av beskrivning av ryskt informationskrig vilket tillsammans med den teoretiska referensramen utgör underlag för studiens resultatdiskussion. Den teoretiska referensramen består av *medialisering av politik* och *mediagestaltning*.

Kapitel 3- Metod

Här redovisas använd metod och inleds med studiens metodansats. Därefter beskrivs processen kring studiens genomförande, urval och datainsamlingsmetod samt analys. Slutligen förs en diskussion kring studiens kvalitet.

Kapitel 4- Resultat

Här redovisas studiens resultat utifrån framtagna teman och kategorier. Inledningsvis förklaras hur resultatet skall läsas, förklaring av teman och kategorier samt några observationer. Därefter redogörs för resultatet genom respektive tema och kategori.

Kapitel 5- Diskussion och slutsatser

Här beskrivs inledningsvis studiens syfte, frågeställning samt studiens slutsatser. Därefter följer studiens resultatdiskussion, vilken diskuterar studiens resultat mot tidigare forskning och teori. Avslutningsvis beskriver författaren några observationer och avslutar med implikationer och förslag på fortsatt forskning samt egna reflektioner.

2. Forskningsöversikt och teori

Forskningsöversikten i form av beskrivning av ryskt informationskrig utgör tillsammans med teorierna kring medialisering av politiken och mediagestaltning den teoretiska referensramen. Dessa utgör tillsammans underlag för studiens resultatdiskussion och kommer att beskrivas närmare i detta kapitel.

2.1. Forskningsöversikt

2.1.1. Informationskrig

För att förstå var och hur informationskriget utspelar sig måste slagfältet beskrivas, vilket inte är helt enkelt beroende på att olika länders utgångspunkter och definitioner av vad informationskrig är och hur slagfältet [informationsarenan] skiljer sig åt.

Att ensa synen eller begreppet på hur informationsarenan ser ut eller vad som inkluderas är svårt ur ett globalt perspektiv, stormakterna USA, Ryssland Kina med flera har dels olika synsätt i hur information skall definieras, dels olika språkliga sätt att beskriva begrepp, vilka inte alltid är direkt översättningsbara enligt en studie av Giles och Hagestad (2013). Den ryska synen på informationsdomänen är holistisk och inkluderar informationssystem men även det mänskliga sinnet [det kognitiva] och definieras av Ryssland som:

”Verksamhetsfältet där bildandet, skapandet, konverteringen, överföring, användning, lagring av information är sammankopplade och har effekt på individ och socialt medvetande, informationsinfrastruktur och själva informationen” (Giles & Hagestad, 2013, s. 8).

Den kinesiska definitionen på informationsarenan liknar den ryska men beskriver detta mer som ett landskap där all kommunikation, i alla nätverk, mellan världens invånare inkluderas (Giles & Hagestad, 2013).

Den ryska och den kinesiska synen skiljer sig avsevärt mot USA's och västvärldens beskrivning där den främsta skillnaden är att USA (inkluderat västvärlden) ser på information och informationssäkerhet som infrastruktur för transmission medan Kina och Ryssland inkluderar själva informationen i sig (Jonsson, 2019). Detta synsätt återkommer i sättet att se på informationskrigföring, där västvärlden exempelvis sorterar psykologiska operationer, påverkansoperationer och strategisk kommunikation under separata discipliner. Ryssland och Kina har en mer enad och integrerad syn på informationskrig, vilken inkluderar bland annat ovan nämnda discipliner i en disciplin (Giles & Hagestad, 2013).

Det västerländska sättet att se på informationssäkerhet utgår ifrån att skydda den personliga integriteten och mänskliga rättigheter medan den ryska och kinesiska informationssäkerheten ser på information som ett hot då den kan destabilisera den politiska situationen i ett land (Jonsson, 2019).

2.1.2. Rysk informationskrigföring

Rysslands sätt att se på krigföring måste sättas i ett historiskt perspektiv. Det ryska krigföringskonceptet utgår ifrån 1920-talets Marxism-Leninistiska teorier om hur krig bedrivs utifrån ett holistiskt synsätt, en helhet, med en övertygelse om att allting är sammankopplat i ett system. I detta krigföringskoncept inkluderas inte bara militära medel utan även ekonomiska, politiska, och sociala åtgärder (Jonsson, 2019).

En annan grundläggande princip är Karl Marx dialektiska materialism vilken kan förklaras med att medel föder motmedel, exempelvis att stridsflygplan som medel skapar luftvärn som motmedel. Dessa två principer, holism och dialektisk materialism utgjorde grunden för den sovjetiska krigsvetenskapen (Jonsson, 2019). I den sovjetiska krigsvetenskapen är teknologiutveckling den drivande faktorn för utvecklingen av krigets karaktär och ses på ett sätt som krigskonceptutvecklande, vilket kan ses som olika generationer av krigföring. För att det skall kunna ske ett generationsskifte krävs dock en revolution vilken förändrar doktriner och sättet att föra krig, exempelvis uppkomsten av krutet, stridsvagnens intåg på krigföringsarenan eller införandet av atombomben. Sedan 1990-talet befinner vi oss i sjätte generationens krigföring vilken framförallt karaktäriseras av långräckviddiga precisionsvapen, informationskrig och elektronisk krigföring (telekrig). Den sjätte generationens krigföring har som mål att påverka motståndaren bland annat ekonomiskt men utan fysisk kontakt (Jonsson, 2019). Enligt Jonsson (2019) är inte den ryska informationskrigföringen något nytt och revolutionerande utan snarare en evolution, således är det tidigare nyttjade metoder men med andra medel.

I en preliminär doktrin, från 2011, gällande Rysslands militära aktiviteter inom informationsdomänen beskrivs informationskrig som *“Konfrontation mellan två eller fler stater i informationsrummet syftandes till att sabotera system, processer, resurser av kritisk betydelse, undergräva politiska, ekonomiska och sociala system samt massiv hjärntvättning av population och stat samt att tvinga staten att fatta beslut som gynnar den angripande parten”* (Ajir & Vailliant, 2018, s. 72).

Det ryska informationskriget ter sig på olika sätt och nyttjar olika strategier för att nå ut med det ryska narrativet och uppnå ryska politiska mål, exempelvis kan EU-negativa partier och politiska extremrörelser stöttas och utländsk media köpas upp. En annan strategi är att sprida desinformation skräddarsydd för specifika aktörer syftandes till att skapa förvirring och oreda i en debatt. Exempel på desinformation är falsk, ofullständig och missledande information (Hellman & Wagnsson, 2017). Den ryska synen på krig vidgades avsevärt efter den arabiska våren och valen Ryssland 2011–2012, då majoriteten av de ryska aktörerna inom rysk säkerhets- och militärteori började se vidden av icke-militäriska tillvägagångssätt och att detta skulle förändra sättet att se på krigföring. Gränsen mellan krig och fred suddades ut och nyttjandet av information sågs vara lika effektivt som att nyttja kärnvapen men avsevärt mer accepterat (Jonsson, 2019). I den ryska säkerhetsdoktrinen från 2010 fastställs att informationskrig, självständigt utan militära medel, kan nå strategiska mål (Jonsson, 2019).

2.1.3. Två områden inom informationskriget

Ryssland delar in informationskrig i två områden, det *informationstekniska*, - och det *informations-psykologiska* området. Det *informationstekniska* området omhändertar hårdvara och transmission och informations-infrastruktur medan det informations-psykologiska området inkluderar kognitiv påverkan på bland annat populationer, grupper och militär. Dessa två områden är skilda men överlappar varandra eftersom de är beroende av varandra för att verka (Jonsson, 2019). Inom det informationstekniska området sorterar bland annat luftvärn och långdistansvapen men även cyberkrigföring vilken man i Ryssland ser som likvärdigt med massförstörelsevapen, om än endast konsekvensmässigt (Jonsson, 2019). Det andra området inom informationskrigföring, informationspsykologi, började utvecklas i samband med krigen i Tjetjenien, där Ryssland trots försök att nå ut med det egna narrativet i inhemsk media insåg att tjetjenerna utmanövrerade Ryssland, detta trots sin tekniska underlägsenhet inom den informationspsykologiska arenan tack vare ett brett nyttjande av internet (Jonsson, 2019).

Ryssland utvecklade under början av 2000-talet metoder och tillvägagångssätt att nå ut med sitt narrativ globalt genom att skapa informationsförband innehållandes journalister, hackare samt specialister på psykologiska operationer och kommunikation. Samtidigt förfärdades den ryska ledningen av internets betydelse under arabiska våren och även under de ryska valen 2011–2012, vilket fick den ryska ledningen att lansera olika kampanjer syftandes till att

begränsa det inhemska internetanvändandet, främst på grund av risken att den ryska regimen skulle påverkas av hotet från cyberrymden (Jonsson, 2019).

Inom ramen för det informationspsykologiska området nyttjas reflexiv kontroll. Det innebär i stort att förmå sin motståndare att göra det man vill, genom att få denna att vilja göra det själv. Således påverka en motståndares beteende i en viss riktning genom väl paketerad information (Jonsson, 2019). Reflexiv kontroll innebär således att påverka motståndarens världsuppfattning och på så vis förutse dess agerande. Detta kan sägas vara ett sätt att ta desinformation ett steg längre, genom att paketera och planera budskap i motståndarens beslutsprocess, syftandes till att leda motståndaren till att fatta förutbestämda beslut och vidta åtgärder, vilket i slutändan är ofördelaktiga för denne (Ajir & Vailliant, 2018). Ryssland ser själva på information som ett hot och talar därför om informationssäkerhet utifrån att skydda landets suveränitet. Den globala spridningen av information ser de ryska säkerhetstjänsterna som ett stort hot mot den nationella säkerheten. Ryssland anklagar även västvärlden för att bedriva partisk och diskriminerande rapportering om rysk massmedia. Ur rysk synvinkel skall media och internet ses som verktyg vilka skall användas för att försvara den egna statens säkerhetsintressen och ideologier, både inom landet och utom landet. Detta görs genom att sprida det egna budskapet men även genom propagandaspridning (Ajir & Vailliant, 2018).

Utövandet av reflexiv kontroll syftar till, som ovan nämnts, att påverka motståndarens inre natur och grundläggande idéer och riktar sig inte bara till ledande beslutsfattare utan även till en bredare publik såsom exempelvis en del av befolkningen i ett land. Detta kräver djup förståelse och kunskap om motståndaren och tar lång tid att bygga upp. Ryssland har dock praktiserat forskning och utövande av reflexiv kontroll de senaste 40 åren syftande till att påverka det kognitiva hos grupper och individer (Ajir & Vailliant, 2018).

Det viktigaste för Ryssland är inte hur väl de själva bedriver reflexiv kontroll, utan framförallt att det är informationskrigföringen som är nyckelfaktorn i att bedriva det, samt att det är västvärlden som utgör detta hot mot Ryssland. Exempelvis finns det en uppfattning i Ryssland om att Sovjetunionens upplösning var ett resultat av en informationsoperation skapad av väst, vilket inte bara upplöste Sovjetunionen utan även kommunismen och dess bakomliggande ideologier (Jonsson, 2019).

Teknikutveckling

Den snabba teknikutvecklingen har givit Ryssland möjligheter att sprida desinformation i snabbare och bredare takt än den forna Sovjetunionen hade möjlighet till. Målet för informationskrigföring idag är informationen i media, tv, datorer men även människors egna tankar (Ajir & Vailliant, 2018). Ryssland utnyttjar öppenheten i västvärldens media för att sprida propaganda och ser informationsoperationer som ett sätt att uppnå en nivå av dominans till en lägre kostnad än konventionell krigföring, en slags intellektuell överlägsenhet som Putin själv uttryckte det (Ajir & Vailliant, 2018). För att nå ut nyttjas olika förmågor och kanaler. Här utgör exempelvis sociala media en särskilt viktig plattform. Där kan budskap som passar redan existerande narrativ eldas på och propaganda placeras hos redan troende konspiratörer vilket gör att propagandan lättare accepteras och sprids vidare. För traditionell media blir det svårare att skilja på vad som är uppdyktat och vad som stämmer, vad som kommer från ”botar” eller är faktiska åsikter, i exempelvis kommentarsfält (Ajir & Vailliant, 2018). Genom att nyttja svårtolkade termer och koncept försvåras även möjligheten att få fram sanningshalten i budskapet och man nyttjar även negativ information då denna lättare når fram till mottagare än positiv information. Detta görs exempelvis genom Rysslands statskontrollerade internationella tv-kanal RT (tidigare Russia Today), vilken sänds på flertalet språk i västvärlden (Ajir & Vailliant, 2018).

2.2. Introduktion till uppsatsens teori

Studiens teori är tudelad och utgår ifrån Entmans (1993) teori kring *kommunikationsprocessen* och Jesper Strömbäcks (2009) teoretisering av *medialisering av politik*. Nedan beskrivs gestaltning och medialisering av politiken samt de teoretiska modellerna.

2.3. Gestaltning

Gestaltning innebär i huvudsak urval och framträdande. Att gestalta är att genom urval belysa vissa aspekter ur en verklighet och göra dessa mer framträdande så att det främjar en viss problemdefinition eller ett orsakssamband (Entman, 1993).

Genom att gestalta ett budskap kan mottagaren formas och dess preferenser ändras. Gestaltning fungerar genom att lyfta fram och vinkla idéer av framträdande eller särskild betydelse vilket påverkar mottagaren eller målgruppen att tänka eller känna i en särskild riktning (Enander & Nilsson, 2020).

Robert Entman (1993) beskriver hur gestaltning av ett ämne eller händelse uttrycker sig genom teorin om gestaltningens fyra platser i kommunikationsprocessen, se *figur 2*. De fyra platserna är *kommunikatören*, *texten*, *mottagaren* och *kulturen*. *Kommunikatören* eller avsändaren ramar in berättelsen, medvetet eller omedvetet, genom att bestämma vad som skall sägas genom att nyttja närvaro eller frånvaro av nyckelord, stereotypa bilder, informationskällor och meningar som tillsammans förstärker fakta eller bedömningar i *texten*. Denna gestaltning påverkar därefter *mottagaren* och dennes tänkande och slutsats. Mottagarens reflektion kan sedan spegla kommunikatörens avsikt men också den motsatta. *Kulturen* avslutningsvis inbegriper det normativa, de gemensamma uppfattningarna i till exempel en social gruppering eller i de flesta människors diskurs.

Figur 2 – Modell som visar författarens tolkning av Entmans kommunikationsprocess (1993).

Genom gestaltning kan fragment av information gällande ett ämne väljas och således göras mer framträdande eller meningsfulla för publiken vilket ökar möjligheten att mottagaren uppfattar och bearbetar informationen och därefter lägger det på minnet (Entman, 1993).

Media-gestaltning beskriver hur media väljer att presentera och definiera ett problem eller ett ämne. Det kan innebära att utelämna detaljer för att forma ett narrativ som främjar en viss tolkning och därmed framföra ett särskilt budskap (Enander & Nilsson, 2020). Enander och Nilsson (2020) menar att mediaporträttering kan spela en avgörande roll i en händelseutveckling genom att exempelvis uppmärksamma händelsen och ge den mening. Exponering av en viss gestaltning kan ge kunskap, påverka tolkningar, förändra attityder och värderingar samt sätta en händelse i ett sammanhang. Media är således ett kraftfullt verktyg när det kommer till att påverka och forma individers tolkningar och preferenser men även när det kommer till att påverka den allmänna opinionen.

2.4. Medialisering av politik

Under 1980-talet fick journalistisk massmedia ett allt större inflytande och en mer dominerande ställning i samhället vilket gav uppkomst till begreppet medialisering. Detta begrepp, medialisering, omhändertar hur media indirekt påverkar olika aktörer i samhället, inte minst politikens beroende av media (Petersson, 2014).

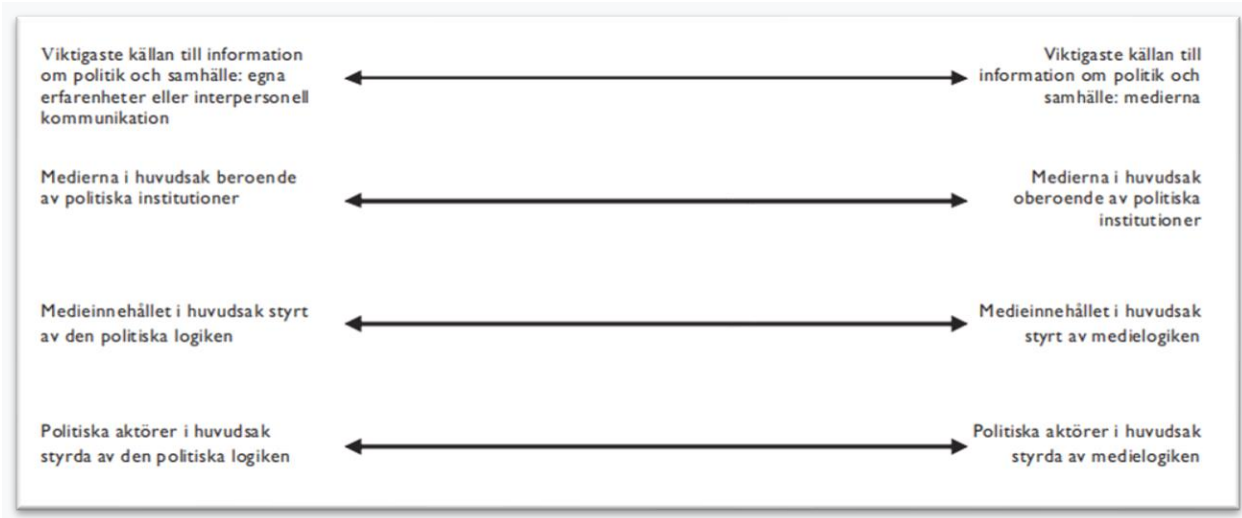
Ett exempel på hur media, genom medialisering, påverkar aktörer i samhället ger Jesper Strömbäck (2009) genom begreppet eller fenomenet *mediatization of politics* [medialisering av politiken], vilket beskriver hur media påverkar politiken och hur politiken anpassar sig efter media. Detta fenomen skall ses som en långsiktig process genom vilken media och dess indirekta påverkan på politiska processer, institutioner, organisationer och politiska aktörer har ökat. Fenomenet kan jämföras med andra storskaliga, transformativa processer såsom globalisering. Mediering är ett begrepp som förekommer i sammanhang kring medialisering men dessa två begrepp skiljer sig åt. Medialisering är en process som dynamiskt påverkar andra delar och processer i samhället, exempelvis politiken. Mediering är hur medierna vinklar och porträtterar verkligheten, vilket dock är en förutsättning för medialisering.

Medialisering av politiken kan beskrivas utifrån fyra viktiga aspekter eller dimensioner; Den första är en långsiktig och dynamisk process som handlar om i vilken utsträckning som media utgör den viktigaste källan till information om politik och samhälle, den andra dimensionen handlar om i vilken utsträckning som media är självständiga i förhållande till politiska institutioner och aktörer. Den tredje dimensionen är att medialisering påverkar hela politiken, inklusive processer, institutioner, organisationer och aktörer och huruvida innehållet i medierna är styrda av medialogiken eller den politiska logiken. Den fjärde aspekten är att påverkan från media ofta är indirekt och resulterar i att politiken mer eller mindre anpassar sig efter media och politikens egna behov av att kommunicera via media.

Sammanfattningsvis innebär medialisering av politiken omfattningen av mediernas makt och inflytande över politiken. Dessa fyra dimensioner avgör i vilken utsträckning som politiken är medialiserad i ett visst land vid en viss tidpunkt (Esser & Strömbäck, 2014; Strömbäck, 2009).

I *figur 3* nedan återfinns Strömbäck's fyra dimensioner och längre till höger på skalan i modellen desto mer inflytande har media på politiken och dagordningen och styr själva vad och hur ämnen och händelser skall gestaltas och exponeras. Ett land som ligger långt till höger på skalan är således väldigt medialiserat och tvärtom, ett land långt till vänster låter

inte media ta en självständig roll och fritt gestalta utan där kontrollerar politiken vad som projiceras.

Figur 3 - Strömbäcks fyra dimensioner av medialiserad politik. (2009).

Strömbäck (2009) beskriver bilderna av verkligheten i människors huvuden som det viktiga och inte verkligheten i sig. Denna verklighet är till stor del förmedlad av pressen. Medias samlade bilder skapar således en alternativ verklighet, en ”pseudoverklighet”, vilken för många är den enda verklighet som finns att tillgå, framför allt kopplat till kunskap och frågor som ligger bortom egen referensram eller erfarenhet. Denna pseudoverklighet kan beskrivas som en medierad verklighet eftersom kunskapen och informationen som bygger verkligheten är förmedlad genom media. I medias kamp om publikens uppmärksamhet och andra samhällsaktörer, såsom exempelvis politiker, formas också mediernas rapportering. Det handlar om att rapportera framgångsrikt och vinna uppmärksamheten i konkurrens av andra medier. Detta leder till berättartekniker som exempelvis spetsar till, förenklar, polariserar och intensifierar gestaltandet av politik som ett strategiskt spel istället för sakfrågor (Strömbäck, 2009).

Enligt Esser & Strömbäck (2014) har media idag allmänhetens uppmärksamhet och kan påverka opinionens riktning vilket innebär att media således kan påverka processer och beslutsgångar, både den politiska kommunikationen och den allmänna åsikten. Detta innebär att politiker idag inte har råd att inte ta hänsyn till media. Tidigare var västerländska politiker mer engagerade i sociala, religiösa, regionala sammanhang medan massmedia nu för tiden istället spelar en betydande roll för politiker för att engagera väljare, söka sponsorer men även för att legitimera beslut (Meyen, Thieroff, & Strenger, 2014).

Således spelar media en viktig roll i formandet av uppfattningar hos medborgarna i ett land vilket påverkar den allmänna opinionen och således även politiken. Media påverkar även fördelningen av makt genom att själv bestämma vem som får vad, när och hur (Enander & Nilsson, 2020).

2.5. Studiens teorianknytning

Studiens två teorier nyttjas syftandes till att tolka resultatet och föra en diskussion kring dess innehåll. Teorierna är av generell karaktär vilket gör att de inte omhändertar alla uppkomna fenomen eller utfall, exempelvis huruvida media är medvetna eller inte om dess eget deltagande i informationskrigföringen. Syftet med denna studie är att utforska hur rysk informationskrigföring gestaltas i svensk tryckt media samt söka öka kunskapen kring hur medias roll och inflytande kan påverka mottagarens uppfattning avseende rysk informationskrigföring detta görs genom att teorierna kring *medialisering av politiken* och *gestaltning*, tillsammans med forskningsöversikten över det ryska informationskriget, diskuteras mot studiens empiri.

3. Metod

I metodkapitlet beskrivs inledningsvis studiens metodansats. Därefter beskrivs processen kring studiens genomförande, urval och datainsamlingsmetod samt analys. Slutligen diskuteras studiens kvalitet.

3.1. Metodansats

Genom hela studien har författaren haft ett interpretativistiskt förhållningssätt vilket innebär förståelsen för insamlade data och tolkningen av densamma har varit i fokus. Det interpretativistiska förhållningssättet har sin utgångspunkt i att det går att hitta en djupare mening med det mänskliga beteendet och i sociala fenomen, denna mening tas fram genom att tolka empirin (Bryman, 2018). Detta förhållningssätt används för att kunna förstå och tolka hur svensk media gestaltar rysk informationskrigföring samt hur dess gestaltning påverkar politiken. Vid insamling av data har en kvalitativ metod använts vilket går i linje med den interpretativistiska förhållningssättet som författaren haft genom studien. Kvalitativa metoder fokuserar på att möjliggöra en djupare förståelse och vad ord betyder snarare än på antal och kvantifierade data vilket har varit en förutsättning för att kunna svara på studiens forskningsfrågor (Bryman, 2018).

Vid genomförandet av den här studien har Braun och Clarks (2020) tematiska analys med kvalitativ ansats nyttjats. Den tematiska analysen genomfördes med stöd av de sex punkter som ingår i deras metod. Dessa punkter består av att lära känna studiens insamlade data samt skriva stödanteckningar, systematiskt koda data, generera initiala teman utifrån insamlade data vilken sedan kategoriseras, därefter utveckla och göra en översyn av teman, förfina, definiera och namnge teman samt slutligen skapa själva rapporten.

Metoden har använts som stöd vid genomförandet och i allt väsentligt följt den process som beskrivs ovan. Den tematiska analysen har genomförts med en induktiv ansats där den teoretiska referensramen senare har använts för att analysera och diskutera de teman som blev utkomsten av kodningen, Den teoretiska referensramen har därmed inte nyttjats i syfte att hitta bevis för eller att falsifiera att vissa förbestämde teman existerar eller inte. Tematisk analys lämpar sig väl för denna studie då det är en flexibel metod vilket bland annat tillåter författaren att förfina och omformulera studiens forskningsfråga efterhand att olika teman framträder vid kodningen (Braun & Clarke, 2016).

3.2. Studiens genomförande

Arbetet inleddes med en bred forskningsfråga, *Hur gestaltar media informationskrig?* Utifrån denna forskningsfråga inhämtades empiri från mediaarkivet, i form av tidningsartiklar.

Empirin granskades därefter, varpå signifikanta ämnen kunde skönjas. Dessa ämnen omvandlades till koder och kategorier som succesivt sorterades in under preliminära teman vilka senare fastställdes, dessa utgör studiens resultat. Resultatet diskuterades utifrån respektive tema och kategori mot den teoretiska referensramen samt tidigare forskning varpå diskussion och slutsatser skrevs. Under processen utvecklades forskningsfrågan kontinuerligt. Nedan presenteras mer ingående urvals- och analysprocessen genomförande.

3.3. Urval och datainsamlingsmetod

I syfte att uppnå en så bred empiri som möjligt har fyra stora svenska rikstäckande tidningar använts i denna studie: Aftonbladet, Expressen, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet.

Sökningen innefattar både morgon- och kvällstidningar vilka till del har olika läsarmålgrupper och därmed gestaltar aktuella ämnen olika, vilket bidrar till att ge en mer nyanserad bild av den tryckta pressens sätt att uttrycka sig.

Empirin hämtades från mediaarkivet via Anna Lindh-biblioteket och följde en söksträng syftandes till att uppnå ett omfattande men ändå träffande resultat. Litteratursökningen omfattar perioden 2014–2021 och hade initialt söksträngen: *informationskrig** + *ryss**+ *sve**. Urvalet blev då alltför omfattande för denna studie (624 artiklar), varpå sökordet *påverkan* lades till. Resultatet blev då 24 enskilda artiklar vilket är ett mer lämpligt antal för denna kvalitativa studie. *Påverkan* valdes eftersom ordet är starkt förknippat med själva syftet med informationskrigföring.

Slutlig söksträng blev således: *informationskrig** + *ryss**+ *sve** + *påverkan* och hämtades 21-08-31 samt omfattar åren 2014 - 2021.

Två artiklar, vilka ingick i sökträdens resultat, utlämnades på grund av att de saknade relevans mot studiens syfte. Nordgren, Christensen, Tolgfors och Winnerstig (2015) artikel beskrev behovet av svensk förmågehöjning i allmänhet mot framtidens förändrade spelplan, men omhändertog inte informationskrig i någon betydande utsträckning. Den andra artikeln innehöll i stort personangrepp mellan olika kvällstidningar, vilket skulle kunna vara en del i ett informationskrig men porträtteras inte som det i artikeln (Brodrej, 2019). Studiens resultat omfattar således de återstående 22 artiklarna, vilka redovisas i *tabell 1*.

Rubrik	Tidning	Datum
Lögnen kan vara ett effektivt vapen	Svenska Dagbladet	2015-07-24
Medial krigföring en rysk paradgren	Svenska Dagbladet	2016-04-14
Viktigt informera om försöken att manipulera	Dagens Nyheter	2016-04-18
Trolljägarna vid Rysslands gräns	Aftonbladet	2016-05-06
Ryska posten	Expressen	2016-10-01
Rysk skugga faller över SD: storgala	Svenska Dagbladet	2016-11-04
Det är viktigt att vi sprider rätt bild	Svenska Dagbladet	2017-01-02
Ropa inte varg om den ryska björnen	Svenska Dagbladet	2017-01-17
Ryssanalysen nyktrar till	Aftonbladet	2017-07-01
Mitt liv har förändrats för alltid	Dagens Nyheter	2017-07-04
Låt inte högerpopulismen hacka valet nästa höst	Expressen	2017-09-24
Trump må förneka trollen- vi kan inte göra det	Dagens Nyheter	2017-10-06
Fler än Putin vill påverka Sverige	Expressen	2017-11-15
Hemlig rapport visar hoten mot valet	Dagens Nyheter	2017-12-18
Spionchef: Sverige deltar i hybridkrig mot Ryssland	Dagens Nyheter	2017-12-23
Nya muren reses från öst	Dagens Nyheter	2017-12-27
Patrik Oksanen: Vi måste rusta oss mentalt mot Ryssland	Svenska Dagbladet	2018-01-06
Äntligen pratar alla psykförsvaret	Aftonbladet	2018-01-15
Sammanträffanden	Svenska Dagbladet	2018-03-19
Jessikka avslöjade ryska trollfabriker- utsatt för hat på facebook och youtube	Expressen	2018-03-29
VARNINGEN: Den sista lyckliga sommaren	Expressen	2018-07-16
Våg av desinformation riskerar att styra svenska valdebatten	Svenska Dagbladet	2018-08-09

Tabell 1- Redovisning av de i studien ingående artiklarna.

3.4. Analys av data – tematisk analys

Tematisk analys har nyttjats för analys av insamlade data, vilket beskrivits under *rubrik 3.1*. Nedan följer en redovisning för hur analysen genomfördes.

Studien har följt Braun och Clarke (2020) metod för tematisk analys. För struktur och möjlighet att sortera meningsbärare, koder, kategorier och slutligen teman nyttjades Excel som databehandlingsprogram, vilket exemplifieras i *tabell 2* nedan.

År	Tidning	Artikel	Meningsbärare	Kod	Kategori	Tema
2015	Svenska Dagbladet	Löggen kan vara ett effektivt vapen	Sverige måste ta ett helhetsgrepp kring det psykologiska försvaret. Samordningsansvaret ligger i dag hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, men flera andra aktörer har det praktiska ansvaret. Den nya situationen kräver att vi tänker nytt och tänker i termer av defensiv och aktiv förmåga	Förmågehöjning	Information	Handling
2015	Svenska Dagbladet	Medial krigföring en rysk paradgren	Ryssland bedriver sedan flera år ett aggressivt informationskrig. Med hjälp av desinformation och "alternativa medier" försöker Kreml påverka den säkerhetspolitiska opinionen i Europa.	Allmän kunskap	Information	Handling
2016	Expressen	Ryska posten	Frågan är bara hur sann den berättelsen är, och om inte alla dessa "Sverigeväänner" snarare springer Rysslands ärenden.	Höger	Polarisering	Handling
2016	Expressen	Ryska posten	Så tornar bilden av en nation på randen till undergången långsamt fram. Tråd efter tråd smygs in i den samhälleliga väven. Till slut sitter man där med ett helt nytt mönster	Desinformation	Hot	Fenomen
2017	Aftonbladet	Ryssanalysen nyktrar till	En viktig synpunkt i artikeln är att en överdriven rädsla för rysk påverkan får Sverige att lägga resurser fel.	Reflexiv kontroll	Hot	Fenomen
2017	Dagens Nyheter	Spionchef: Sverige deltar i hybridkrig mot Ryssland	Den ryska ledningen har de senaste åren fört fram en bild av att det är väst som hotar Ryssland. Ett budskap som i huvudsak är riktat till den egna befolkningen	Rysk perspektiv	Ryskt perspektiv	Fenomen

Tabell 2 - Utsnitt av kodning vid genomförandet av tematisk analys.

Inledningsvis granskades de 24 artiklarna noggrant varpå 240 meningsbärare plockades ut och kodades. Dessa koder samlades därefter under fyra kategorier vilka togs fram efter hand. Kategorierna sorterades sedan under de teman som under processen börjat urskönjas. När samtliga kategorier med underliggande koder hade ett tema påbörjades resultatskrivandet. Detta genomfördes genom att sammanfatta det inneboende budskapet i respektive kategori genom att tolka respektive kodad meningsbärare.

3.5. Studiens kvalitet

3.5.1. Tillförlitlighet

Studien beskriver hur media kan påverka ett budskap genom dess gestaltning av ett ämne och vidare förs till del ett reflekterande resonemang kring hur detta skulle kunna påverka på försvars- och säkerhetspolitiken. Studiens slutsatser är överförbara (Bryman, 2018) till studier omfattandes medialisering och/eller gestaltning och dess eventuella påverkan på politiken även inom andra områden än försvars- och säkerhetspolitik.

Studien bygger på granskad forskning och etablerade teorier vilka frekvent nyttjas i diskussionskapitlet som referens och utgångspunkt. Detta tillsammans ger en trovärdig studie som har en hög grad av tillförlitlighet (Bryman, 2018).

Möjligen har vissa artiklar med relevant innehåll missats på grund av söksträngens karaktär vilket skall tas med i beaktandet av resultatet. Dock har antalet artiklar troligtvis speglat den

av media gestaltade bilden relativt väl eftersom ingen av artiklarna stack ut eller hade ett markant avvikande budskap i relation till de andra. Studien är förhållandevis smal och omfattar endast fyra tidningar, vilket möjligen påverkat resultatet. Detta är dock en medveten avgränsning i beaktandet av tillgänglig tid och studiens omfattning.

3.5.2. Etik

Det empiriska materialet i denna studie utgörs av officiella tidningsartiklar och resultat och diskussion är av objektiv karaktär varför något etiskt ställningstagande inte har behövts göras i någon omfattning.

3.5.3. Bias

Studiens diskussion utgår från tidigare forskning, etablerad teori samt det empiriska materialet, vilket författaren förhållit sig till i studiens slutsatser. Utifrån det faktum att författaren är officer och har en förkunskap avseende informationskrig och ryskt krigföringskoncept har möjligen förutfattade meningar påverkat studiens resultatdiskussion och slutsatser. Författaren har dock haft detta i åtanke och försökt hålla sig så objektiv som möjligt samt låtit teman förutsättningslöst växa fram ur empirin istället för att i förväg bestämma de teman som studien avhandlar.

4. Resultat

I resultatkapitlet redovisas studiens resultat utifrån framtagna teman och kategorier.

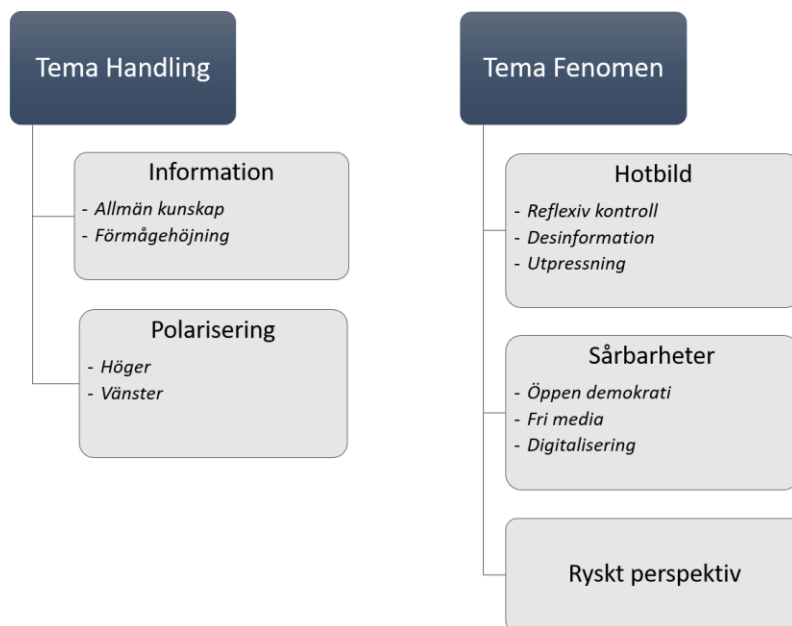
Inledningsvis förklaras hur resultatet skall läsas, förklaring av teman och kategorier samt några observationer. Därefter redogörs för resultatet genom respektive tema och kategori.

Efter genomgång av det empiriska materialet kunde vissa kategorier och teman urskönjas, vilka sorterats i resultatet. Empirin består av tidningsartiklar utan sortering eller gallring på typ av artikel. Detta gör att politiska åsikter, journalistiskt grävande och allmänna nyheter blandas i resultatet. Det viktiga och essensen i denna studie är inte att peka på rätt eller fel utan att objektivt ge en bild av vad mottagaren av medias porträttering står inför, dock finns vissa observationer som kommer att omhändertas i diskussionskapitlet.

Under tidsperioden som empirin hämtats från är det tydligt att händelser i samhället speglar artiklarnas innehåll och sakfrågor. Under 2014 inleds exempelvis konflikten i Ukraina, under 2015 lämnas försvarspropositionen (Prop. 2014/15:109, 2015) till riksdagen och 2018 är det riksdagsval i Sverige.

De teman som framkom i den tematiska analysen definieras i denna studie som *Handling* och *Fenomen*. *Handling* beskriver hur media porträtterar och vinklar kommunikationen. *Fenomen* beskriver medias porträtt av ”vadet”, det vill säga vilka hot vi står inför och vilka sårbarheter vi som öppen demokrati har att hantera. Temat beskriver vilka fenomen som informationskrig omhändertar och exemplifierar reella hot och handlingar. Det är en hårfin gräns mellan den objektiva beskrivningen av informationskrig som sorterar under tema *Handling* och vilka hot vi ställs mot i tema *Fenomen*. Skillnaden här emellan ligger i en allmän beskrivning av informationskrig under temat *Handling* och mer konkreta exempel och detaljerade metoder under tema *Fenomen*. Ytterligare en kategori framkom under arbetet vilket beskriver informationskrig ur ett *ryskt perspektiv*, vilket i denna studie skall tolkas som medias porträttering av det ryska perspektivet, inte hur Ryssland själva ser på informationskrig. Detta perspektiv vidgar synen på informationskrig och hur media porträtterar detta fenomen.

Tema, kategorier och koder gestaltas av författaren i *figur 4*.

Figur 4 - Hierarki tema (Berkö, 2021)

4.1. Tema Handling

Tema *Handling* innefattar ”huret” och beskriver vilka handlingar, kopplat till informationskrig, som porträtteras i artiklarna. Temat beskriver hur informationskrig ter sig och hur vi bör möta detta hot men också hur informationskrig kan bidra till en konflikt mellan höger- och vänsterpolitik.

Under temat finns två kategorier som samlar temats innebörd, *Information* och *Polarisering*.

4.1.1. Information

Kategorin *Information* speglar medias bild av vad informationskrig är och hur vi i Sverige skall skydda oss mot det. Ur ett informationsperspektiv upplyser media sina läsare [mottagarna] om vad som innefattas av ett informationskrig och hur detta kan ge sig till känna. Beskrivningen eller porträtteringen av detta delas i denna studie in i två underkategorier eller koder, *Allmän kunskap* och *Förmågehöjning*. Koden *Allmän kunskap* beskriver hur media porträtterar informationskrig i allmänhet, vad informationskrig är och hur det ter sig. Inom ramen för detta inkluderas även vilka metoder och tillvägagångssätt som kan nyttjas för att bedriva informationskrig. Således det sätt media porträtterar begreppet informationskrig. Den andra koden, *Förmågehöjning*, beskriver hur media porträtterar de behov av förmågehöjande åtgärder som vi i Sverige behöver vidtaga för att möta detta fenomen, allt ifrån enskild medborgares skyldigheter till politiska åtgärder, långsiktigt som kortsiktigt.

Allmän kunskap

I gestaltningen av vad informationskrig är och hur det kan ge sig till känna i allmänhet beskrivs fenomenet i sig inte vara nytt utan nyttjades under kalla kriget under begreppet psykologisk krigföring, i kampen mellan öst och väst. Detta kunde ske genom stöd till partier och rörelser i väst som gick Moskvas intressen till mötes. Det lades betydande resurser från både öst och väst för att förhindra politisk destabilisering. Uppkomsten av sociala medier har dock öppnat en helt ny spelplan (Wallmark, 2015; Kragh, 2016; Rosén, 2017).

Informationskrig beskrivs (Wallmark, 2015) som en allt viktigare del av säkerhetspolitiken och syftar till att skapa förvirring och att försvaga motståndaren, att förorena ett lands informationslandskap, exempelvis genom förfälskade dokument vilket exemplifieras i Svenska Dagbladet 2016:

För ett drygt år sedan cirkulerade ett foto av ett brev undertecknat av försvarsminister Peter Hultqvist i ryska medier - som gav sken av att svenska regeringen var positiv till att sälja vapen till Ukraina. (Kragh, 2016)

Gestaltningen ger vidare bilden av att informationsoperationer är mycket kraftfulla och att vanliga medborgare måste förstå vad som pågår. Det är en långsiktig process som kan ta årtionden att bygga upp och bereder en ”bördig jordmån för informationskampanjer”, därefter kan människors hjärtan och sinnen påverkas. På statskontrollerad rysk media sprids ensidig och ibland falsk information och på sociala medier arbetar anställd personal under falsk identitet på så kallade trollfabriker, vilka prisar Putinregimen och angriper meningsmotståndare (Holmström, 2016; Lindberg, 2018; Georgieva, 2017). Nedanstående citat i Svenska Dagbladet är ett exempel på detta.

Trots att en utredning snart kunde konstatera att historien om flickan var uppdiiktad, och att protesterna initierats av det nazistiska Nationaldemokratiska partiet, spreds och legitimerades den ryska mediekampanjen som en följd av Lavrovs utspel. (Kragh, 2016)

Informationskrig pågår konstant oavsett om det är fred, kris eller krig. Det är inte en operation utan flera parallella operationer syftandes till att främja ryska strategiska intressen, där riksdagsvalet i Sverige är en av många möjliga spelbrickor. Genom splittring och desinformation sätts ett land i gungning. Propagandan saknar moraliska gränser vilket innebär lögn och fabricering, den är även enkel och kostnadseffektiv. Media beskriver informationskriget som en integrerad del av Rysslands militära och politiska tänkande och sker på många sätt helt öppet genom statskontrollerade nyhetskanaler, exempelvis RT (tidigare Russia Today) och nyhetsbyrån Sputnik, på flera olika språk, där det ryska

perspektivet lyfts fram. Dessa beskrivs nu konkurrera med exempelvis CNN och BBC på hotellrummens tv apparater över hela Europa (Barr, 2016; Oksanen, 2018; Holmström, 2016; Fredrikson, 2017).

Medias bild av informationskrig är att suddas ut gränser för normalitet, sanning och osanning, rätt och fel genom att påstå att väst är i sönderfall anfrätt av terrorism, invandring och inre konflikter syftandes till att minska förtroendet för myndigheter, medier och institutioner. Det handlar om ekonomiska påtryckningar, cyberattacker och andra subtila sätt att påverka. Även språket har färgats genom exempelvis nya ord som ”trollfabrik” och ”fejknyhet” (Oksanen, 2018; Lindberg, 2018; Sjöshult, 2018b; Lundin, 2018; Kronqvist, 2017). Detta kan exemplifieras i följande citat från Dagens Nyheter:

Det händer mycket på informationsarenan i Östersjöområdet. Det finns flera aktörer som använder propaganda och andra metoder för att påverka och underminera de politiska processerna i våra länder. (Holmström, 2016)

Förmågehöjning

Medias porträttering utifrån kodningen *Förmågehöjning* beskriver ett land i behov av ett helhetsgrepp, ökad förmåga till övervakning av informationsflödet och ett motståndskraftigt psykologiskt försvar. Sverige måste bli bättre på att stå emot påverkansoperationer och desinformation. Ett helhetsgrepp måste tas och även om Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har ett samordningsansvar så måste flera aktörer ta ansvar. En myndighet för psykologiskt försvar bör upprättas syftandes att samla kompetens, övervaka informationsflödet och bemöta påverkansoperationer (Wallmark, 2015). Svenska Dagbladet skriver 2015:

Det behövs en stark aktör där vital kompetens finns samlad och som kan överblicka informationsflödet, snabbt kan agera såväl för att bemöta desinformation, men som även kan garantera att samhällsviktig information från officiellt håll kommer ut. (Wallmark, 2015)

Vidare porträtter artiklarna behovet av att sprida kunskap bland allmänheten för att bemöta propagandan ju mer kunniga vi är desto mindre attraktiva blir vi för påverkansoperationer. Genom att stärka tilltron till svenska institutioner och genom dessa sprida kunskap om det nya medielandskapet och hur påverkansoperationer ter sig stärks motståndskraften, men hela samhället måste mobilisera. Kunskap och kritiskt tänkande hos medborgarna är centralt (Wallmark, 2015; Dahlberg, 2017; Lindberg, 2018). Att detta är alla medborgares ansvar exemplifieras i Aftonbladet 2016.

Stratcom pratar om att möta troll med alver, "elf armies"[alvarmées]. Det handlar om digitalt självförsvar, att sprida kunskap om hur man bemöter trollen. (Lindberg & Fernvall, 2016)

Sverige behöver ställa större krav på globala bolag som Facebook, syftandes till att exempelvis värna grundlagsskyddade kränkningar. I detta inkluderas att regler för olika nätforum underordnas grundlagar, men även att politiker tillser att cybersäkerheten är bättre så att inte känslig information läcker ut på grund av hackerattacker. Sverige samarbetar med Nato för att kontrollera "den lede fi" och Sverige beskrivs dock som ett av de mer motståndskraftiga länderna i Europa men har fortfarande brister (Rosén, 2017; Sjöshult, 2018b). Detta skriver Svenska Dagbladet om 2018:

Vi måste bli bättre på att berätta vår story, berätta om demokratins styrka och ha ett positivt budskap i stället för att bara reagera. (Lundin, 2018)

4.1.2. Polarisering

Den andra kategorin under detta tema är polarisering. Denna kategori omfattar medias porträttering av hur politiska grupperingar på höger- eller vänsterkanten är en del av eller påverkar informationskriget. Koderna under denna kategori är *Höger* och *Vänster* där *Höger* utgör innehåll i artiklarna som porträtterar den politiska högern som en negativ, för Sverige, del av informationskriget. Omvänt så utgör koden *Vänster* porträtteringen av den politiska vänstern som en negativ del av informationskriget. Det läggs som ovan skrivet ingen politisk värdering i denna studie, utan resultatet är en objektiv kodning utifrån artiklarnas sakinnehåll. I denna studie representerar dock Aftonbladet till del vänstersidan, som på intet sätt bör betraktas som någon extremvänster. Det framkommer dock politiska vinklingar i artiklarna som pekar ut vänstern och där Aftonbladet exemplifieras som delaktig. Aftonbladet beskriver sig själv som socialdemokratiskt oberoende (Aftonbladet, 2020).

Höger och vänster

Porträtteringen i media utgörs av att högern eller "sverigevännerna" springer Putins ärenden. Vidare ställs det frågande huruvida Sverigedemokraterna verkligen värnar fosterlandet och hur sann den berättelsen är. Narrativet om det sönderfallande Sverige eldas på av "svenskvänliga sajter". Sverige porträtteras som ett land med flera högerpopulistiska hemsidor som mer eller mindre öppet sprider den ryska propagandan vidare (Barr, 2016; Lindberg, 2018). Detta exemplifieras i Expressen i följande citat:

Det är därför man en fredag i september kan läsa rubriker som "Granat hittad på skolgård i ökad Eskilstunastadsdel" och "Omfattande bränder i ökad Örebro-stadsdel" på Avpixlat. (Barr, 2016)

Media beskriver ett Sverige som kretsar mycket kring migrationsdebatten och kraven på lag och ordning som Moskvavänliga medier väntas elda på. Gällande Natomedlemskap för Sverige beskrivs Sverigedemokraterna gå i rysk linje och tjäna deras intresse, huruvida det sker medvetet eller omedvetet kvarstår dock (Lundin, 2018).

Nedanstående citat beskriver den polariserade debatten mellan tidningarna.

Det var den rapport där Martin Kragh och Sebastian Åberg påstod sig ha studerat rysk påverkan på svensk opinion och där speciellt Aftonbladet Kultur pekades ut som en spridare av Rysslands narrativ. (Kälvemark, 2017)

Vidare beskriver Svenska Dagbladet att rapportförfattarna, i ovan nämnda citat, hävdar att Aftonbladets kulturredaktion, genom att skriva så mycket om högerextremisterna i Kiev, konsekvent har torgfört den ryska versionen av händelseutvecklingen. De skriver också att "minst tre medarbetare på AB Kultur deltar aktivt på Kremlvänliga sociala medier". Denna bild kritiseras dock och ses som en allvarlig anklagelse och att bevisning saknas. En förklaring ges istället, vilken är att skribenterna vid Aftonbladets kulturredaktion har en hemvist långt till vänster. Aftonbladet beskrivs uppmärksamma högerextremister och varnar för "Russofobi" (Fredrikson, 2017). Detta exemplifieras i följande citat:

En mer trolig förklaring till den stora övervikten av "fascistvarningar" i rapporteringen om Ukraina är väl helt enkelt AB-skribenternas hemvist långt ut till vänster. (Fredrikson, 2017)

4.2. Tema Fenomen

Resultatets andra tema är *Fenomen* vilket innefattar "vadet". Temat beskriver vilka fenomen, kopplat till informationskrig, som porträtteras i artiklarna. Temat är mer konkret och exemplifierar olika typer av hot och sårbarheter som medierna porträtterar. Under temat finns två kategorier som utkristalliserar temats innebörd, *Hotbilden* och *Sårbarheter*.

4.2.1. Hotbilden

Hotbilden definieras genom medias porträttering av överföringen av rysk politisk vilja och påverkan på den demokratiska ordningen i Sverige, vad det betyder, vad den består av samt konkreta exempel på medel, händelser, och möjliga hot. För att koda meningsbärare till denna kategori har följande koder använts: Reflexiv kontroll, desinformation och utpressning.

Medias sätt att porträttera hotbilden av informationskriget ger vid handen att informationskriget redan är här och vi är en del av det. Ryssland har lagt betydande resurser på ”alternativa mediekkanaler” syftandes till att främja ryska intressen. Det sker genom exempelvis sociala media, genom lobbygrupper och PR-firmor. Nyttjade av ”trollarméer” som via sociala medier stödjer såväl höger- som vänsterkanten är en del av vardagen idag och där teknikutvecklingen såsom mobiltelefoner, virtuella plattformar och sociala medier möjliggjort nya vägar för kommunikation, manipulation och massmobilisering vilka även styrs genom sina algoritmstyrda flöden. Även grupper som kritiserar Ryssland kan nyttjas och utmålas som exempel på västvärldens fientliga inställning. Ryssland beskrivs att ha för avsikt att påverka det politiska beslutsfattandet och den allmänna opinionen, detta kan ske genom att lura in andra länder i en fälla, vilket beskrivs som reflexiv kontroll (Kragh, 2016; Barr, 2016; Holmström, 2016; Carlsson, 2017a). Detta kan exemplifieras med ubåtsjaktoperationen i Stockholms skärgård 2014, i följande citat:

De sänder in en liten ubåt som ni helt enkelt måste jaga. Men eftersom ni gjort er av med er ubåtsjaktmateriel kan ni inte längre jaga effektivt. Då kan de framställa er som militärt svaga och inkompetenta. (Holmström, 2016)

Inför det svenska riksdagsvalet 2018 beskrivs Rysslands metoder syftande till att påverka den interna svenska debatten. Ryska statskontrollerade mediabolag som RT och Sputnik spelar en allt större roll i försöken att vinna inflytande vid sidan av traditionella politiska, ekonomiska och militära medel och exemplifieras med plantering av falska nyheter i traditionella medier i väst eller i kommentarsfält på sociala medier. Exempel på agenter, vilka kan utgöras av politiker, akademiker och tidningar som medvetet förmedlar desinformation beskrivs. Det sprids dagligen bilder som syftar till att splittra landet och skapa tvivel om vår demokrati. Bilden av att Ryssland kommer att försöka påverka utgången av riksdagsvalet är tydligt (Eriksson & Lönegård, 2016; Fredrikson, 2017; Silberstein, 2017; Arpi, 2018). Ett exempel på denna gestaltning ges i nedanstående citat.

En massiv våg av desinformation sköljer över Sverige, som nu är i skottgluggen för rysk påverkan inför riksdagsvalet om en månad. (Lundin, 2018)

Hotbilden porträtteras även i media som desinformation som produceras i trollfabriker och distribueras till hela världen på ett ögonblick genom anställda ”sociala medier-experten” på Facebook, Twitter och andra plattformar såsom mediabolags kommentarsfält. Hotbilden porträtteras som en massiv våg av ”desinformation, halvsanningar och förvrängda skildringar och det är ett långsiktigt spel som porträtteras. För Putin går makt före rätt och fakta är ett

vapen att använda efter behag. Ryssland avser splittra och försvaga väst för att stärka makten på den egen hemmaplanen. Framtidens teknik belyses också genom risken med artificiell intelligens, som genom uppbyggda databaser där Ryssland kan skräddarsy metoder med anpassade budskap kan rikta anpassade budskap till enskilda personer. En överdriven rädsla för ryska påverkansoperationer beskrivs dock få oss att lägga resurser på fel saker och därigenom riskera minska tilltron på vårt demokratiska system (Rosén, 2017; Fredrikson, 2017; Lundin, 2018; Anonym, 2017; Kälvemark, 2017). Detta ger Svenska Dagbladet exempel på i nedanstående citat.

Vad vi nu ser är en kamp om människors hjärtan och hjärnor. I en värld av växande osäkerhet attackeras våra värderingar med hjälp av nya teknologier avsedda att undergräva vår tilltro till demokratiska val. (Lundin, 2018)

4.2.2. Sårbarheter

Sårbarheter definieras som de sårbarheter som media gestaltar genom att beskriva ett öppet demokratiskt samhälle vilket innefattar yttrandefrihet, åsiktsfrihet och fri media. För att koda meningsbärare till denna kategori har följande koder använts; Öppen demokrati, fri media, digitalisering.

I kategorin *Sårbarhet* porträtterar media framförallt det demokratiska väst som kan ställas till svars av medborgarna, till skillnad mot Ryssland där makt, ekonomi och medier är koncentrerade, inklusive ickestatliga organisationer, och styrs av Kremles agenda (Holmström, 2016). De öppna samhällena i väst blir lätt ett offer för propaganda, vilket Expressen exemplifierar nedan.

Vi ser ett återkommande mönster att det öppna samhällets möjligheter utnyttjas på olika sätt, med det yttersta syftet att orsaka skada på västvärlden. (Sjöshult, 2018a)

Västerländska länder exempelvis Finland och Sverige kan inte använda lögner utan måste förbättra kommunikationen så att ord och handling går hand i hand. Ryssland spelar inte enligt samma regler. Väst är vana att massmedia försöker göra sitt bästa för att förmedla sanningen (Holmström, 2016). Eller som Aftonbladet skriver:

Vi är helt enkelt ovana att hantera folk som skamlöst ljuger, i synnerhet när denna någon är en stat. Vårt enda möjliga svar är att värna pressfrihet och korrekt information från myndigheter. (Lindberg & Fernvall, 2016)

Inom ramen för *Sårbarhet* porträtteras även de större globala sociala mediaföretagen, såsom Facebook, Twitter och Google, som tagit fler andelar av offentligheten där den politiska

debatten förs. Utan dem skulle desinformation, hat och propaganda inte få samma spridning. Algoritmer kan manipuleras och sedan styra resultat för sökmotoroptimering. Ryssland utnyttjar bara de enorma möjligheter som det nya medielandskapet ger och falska nyheter sprids också av rent kommersiella skäl (Rosén, 2017). Detta exemplifierar Dagens Nyheter i följande citat:

Vi lever fortfarande i internets ungdom. Barnsjukdomar florerar. Vi måste hitta botemedlen. Det som sägs i den här typen av annonser är knappast olagligt. Yttrandefrihet gäller även på nätet. Däremot krävs mer transparens. (Silberstein, 2017)

4.2.3. Ryskt perspektiv i media

Porträtteringen i media av det ryska perspektivet är ett Ryssland som själva anser sig vara indragna i ett informationskrig initierat av väst och att Ryssland är en missförstådd supermakt som utgör en viktig motvikt mot västvärlden (Kragh, 2016; Holmström, 2016), detta kan exemplifieras i nedanstående citat ur Svenska Dagbladet 2016:

[...] den militärdoktrin som president Vladimir Putin undertecknade den 31 december 2015 identifierar västerländska informationskampanjer mot Ryssland som ett av landets främsta hot. (Kragh, 2016)

Det ryska narrativet som porträtteras är att de traditionella värdena har tillåtits förfalla i väst och att västlänarna agerar hycklande och inte går att lita på. Den ryska uppfattningen är att det inte finns en sanning utan att väst har en sanning och Ryssland har en sanning. Ryska ledare beskrivs peka ut Sverige som den del av västs hybridkrig mot Ryssland och betraktar ordet demokratisering som ett ”kodord” för regimskifte, vilket är skadligt för ryska intressen (Holmström, 2016; Carlsson, 2017b). En förklaring till beskrivningen av väst kan dock syfta till att påverka den egna befolkningen i Ryssland, vilket Dagens Nyheter beskriver 2017:

Den ryska ledningen har de senaste åren fört fram en bild av att det är väst som hotar Ryssland. Ett budskap som i huvudsak är riktat till den egna befolkningen. (Carlsson, 2017b)

5. Diskussion/slutsatser

I detta kapitel kommer inledningsvis studiens syfte, frågeställning samt studiens slutsatser att presenteras. Därefter följer studiens resultatdiskussion vilken diskuterar studiens resultat mot tidigare forskning och teori. Avslutningsvis beskriver författaren några observationer och avslutar med implikationer och förslag på fortsatt forskning samt några egna reflektioner.

5.1. Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att utforska hur rysk informationskrigföring gestaltas i svensk tryckt media samt söka öka kunskapen kring hur medias roll och inflytande kan påverka mottagarens uppfattning avseende rysk informationskrigföring. Det görs genom följande frågeställning:

- Hur gestaltar svenska tidningsmedia rysk informationskrigföring under perioden 2014–2021?

5.2. Slutsatser

Medias gestaltning av informationskriget vad beträffar dess innebörd, medel och metoder stämmer i allt väsentligt överens med bilden som tidigare forskning ger. Studiens empiriska material gestaltar bilden av att sociala medier underlättar för propaganda och informationsspredning. Huruvida traditionella medier utgör en del av spelplanen omnämns dock inte, vilket möjligen kan kopplas till en medveten gestaltning i ett konkurrensperspektiv.

Den av svensk media beskrivna *Hotbilden* kan möjligen ha kopplingar till en önskad *Förmågehöjning* och media bidrar möjligen till att sätta försvars- och säkerhetspolitiska frågor på dagordningen vilket kan tyda på en medialisering av politiken. Resultatdiskussionen ger vid handen att media, medvetet eller omedvetet, är en del av det informationskrig som pågår. Vidare visar studien att granskad media gestaltar ryskt informationskrig objektivt men utan att reflektera över sin egen del i det informationskrig som pågår vilket möjligen kan gå Rysslands narrativ till mötes, exempelvis genom den polariserade debatten mellan höger och vänster. Den pseudoverklighet som media riskerar att skapa genom medveten eller omedveten gestaltning riskerar möjligen att påverka inte bara allmänheten utan även politikernas syn på informationskrig specifikt och försvars- och säkerhetspolitiska frågor generellt.

5.3. Teoretisk diskussion:

I diskussionskapitlet kommer resultatkapitlets innehåll att diskuteras mot teori och tidigare forskning. Inledningsvis kommer respektive tema med dess underliggande kategorier att diskuteras.

5.4. Tema handling

Tema handling omfattar kategorierna Information och Polarisering vilka kommer att diskuteras var för sig i detta kapitel eftersom de skiljer sig relativt mycket åt. Inom kategorin Information återfinns koderna "Allmän kunskap" och "Förmågehöjning", inom Polarisering återfinns koderna "Höger" och "Vänster", vilket kommer att diskuteras nedan.

5.4.1. Information

I resultatet framkommer att informationskrig inte är någon ny företeelse ur ett ryskt krigföringsperspektiv vilket även Jonsson (2019) beskriver. Att Sovjetunionen nyttjade påverkanskampanjer och försökte påverka opinion och politiker tidigare, under kalla kriget, vilket Svenska Dagbladet skriver i en artikel (Wallmark, 2015) stämmer således väl överens med litteraturen. Att det nu återigen kommit upp till ytan i media bör rimligen bero på att den säkerhetspolitiska kontexten förändrats och att det globalt sätt uppmärksammas påverkanskampanjer, exempelvis presidentvalet i USA, vilket gestaltas i empirin (Carlsson, 2017b). Den bild som gestaltas i medier, gällande informationskrig, beskriver ett Ryssland som söker splittra Europa och skapa polariseringar genom falska anklagelser och sätta västerländska länder i gungning beskrivs även i litteraturen (Ajir & Vailliant, 2018). Enander och Nilsson (2020) beskriver att media kan spela en avgörande roll i en händelseutveckling genom att exempelvis uppmärksamma händelsen och ge den mening. Genom att medierna gestaltar och upplyser om informationskrig belyses fenomenet för läsaren och får således mening. Resultatet visar på att media, relativt objektivt, gestaltar vad informationskrig är eftersom det i allt väsentligt överensstämmer med tidigare forskning, åtminstone vad beträffar den ryska synen inom ramen för det psykologiska informationskriget (Jonsson, 2019). Det informationstekniska kriget omnämns inte vilket överensstämmer med den västerländska synen på informationskrig, vilket kan förklara varför svenska media gestaltar informationskrig enligt västerländsk syn (Jonsson, 2019). Utifrån gestaltningsteorin om de fyra positionerna som passerar i kommunikationsprocessen: *kommunikatören, texten, mottagaren och kulturen* (Entman, 1993), är det svårt att skönja huruvida kommunikatören gestaltar denna bild av informationskrig med ett medvetet eller omedvetet syfte. Inramningen

av den allmänna informationen är vag och det finns inget riktat budskap som tydligt går igenom, förutom att upplysa mottagaren om vad informationskrig är och hur det kan te sig, vilket möjligen kan vara kommunikatorens syfte.

Vad avser *Förmågehöjning* är gestaltningen tydligare, det finns ett riktat budskap om behovet av ett samlat land, bättre rustat mot den psykologiska krigföringen och behovet av ett psykologiskt försvar lyfts tydligt fram (Wallmark, 2015; Oksanen, 2018). Denna gestaltning bygger möjligen på ett politiskt behov av att skapa opinion för upprustning eftersom artiklarna som belyser förmågehöjning i de flesta fall är debatt- eller ledarartiklar vilket möjligen kan tyda på ett beroende från politiskt håll att föra fram ett budskap via media vilket Strömbäck (2009) visar på är ett tecken på medialisering av politiken. Avsändaren eller kommunikaturen tar ett politiskt ställningstagande och manar till samling och ett mer rustat samhälle med myndigheter som har kontroll (Lindberg & Fernvall, 2016). Indirekt kommuniceras även att samhället idag inte har kontrollen eller de förmågor som krävs för att möta informationskriget vilket möjliggör olika tolkningar för mottagaren beroende på mottagarens ställningstagande (Entman, 1993). Enander och Nilsson (2020) beskriver att genom att lyfta fram och vinkla idéer av framträdande eller särskild betydelse påverkas mottagaren eller målgruppen att tänka eller känna i en särskild riktning. Kommunikatoren har möjligen ett medvetet syfte med budskapet och förstärker detta genom att nyttja nyckelord som förstärker meningen med texten, exempelvis ”stark myndighet för psykologiskt försvar”, ”stå emot påverkansoperationer” ”bemöta desinformationen” (Wallmark, 2015) vilket Entman (1993) beskriver som ingående i kommunikationsprocessen.

5.4.2. Polarisering

I resultatet urskönjs en tydlig kamp mellan tidningarna om att förmedla en bild av deras version av verkligheten. Sverigedemokraterna, ”svenskvänliga sajter” och ”Sverigeväänner” framställs som att de springer Rysslands ärende, om än omedvetet (Barr, 2016). Aftonbladet beskrivs som rysslandsvänliga då de öppet via kultursidan varnar för ”russofobi” (Fredrikson, 2017). Enligt Strömbäck (2009) beskriver media en alternativ pseudoverklighet vilken är den verklighet som människor relaterar till och kanske för vissa den enda verklighet som finns att tillgå. Genom att förmedla en bild av att högern i Sverige går Rysslands väg, eller att hotet från Ryssland inte är så allvarligt skapas således en pseudoverklighet som mottagaren kan ta för den riktiga, alltså den medierade verkligheten (Strömbäck, 2009). Genom att gestalta verkligheten, lyfta fram och vinkla idéer kan mottagaren formas och dess preferenser ändras och får en eventuell målgrupp att tänka i en viss riktning (Enander & Nilsson, 2020), vilket

troligen denna typ av mediagestaltning gör för vissa individer och grupperingar i Sverige. Det är dock inte säkert att mottagaren speglar kommunikatorens avsikt. Mottagarens reflektion kan i stället vara den motsatta. Detta kan i sin tur möjligen få en påverkan på kulturen, eller den normativa diskursen inom en viss social grupp (Entman, 1993). I detta fall skulle det kunna innebära att gestaltningen om att Sverigedemokraterna spelar Ryssland i händerna mötas av skepsis då det av vissa mottagare uppfattas som väl vinklat eller överdrivet, särskilt om mottagarens pseudoverklighet ligger närmare den om att hotet från Ryssland är överdrivet (Strömbäck, 2009). I den politiska debatten har detta betydelse genom att media idag påverkar opinionens riktning och den allmänna åsikten (Esser & Strömbäck, 2014).

Enligt tidigare forskning är media en viktig del i rysk informationskrigföring för att sprida propaganda och elda på budskap och nyttjar då västvärldens öppenhet i media för detta (Ajir & Vailliant, 2018). Det går inte att oreflekterat förbise att denna gestaltning av höger respektive vänster kan vara en del i det ryska informationskriget, antingen det sker medvetet och kontrollerat av Ryssland eller om det omedvetet ändå passar det ryska narrativet. En annan reflektion, vilket denna studie dock ej kan svara på, är huruvida media själva är medvetna om dess eventuella roll i informationskrigföringen och om det utifrån det resonemanget görs medvetna val och gestaltningar.

5.5. Tema fenomen

Temat Fenomen består av kategorierna Hotbilden och Sårbarheter vilka beskrivs och definieras under rubrikerna 4.2.1 och 4.2.2. Nedan följer resultatdiskussionen kring dessa kategorier.

Resultatkapitlet visar på att media gestaltar hotbilden som att det finns ett omfattande hot från Ryssland, där målet från Ryssland är att genom olika kanaler främja ryska intressen (Oksanen, 2018). Under rubriken 2.2.1 beskrivs reflexiv kontroll som en ingående del i den ryska informationspsykologiska krigföringen (Ajir & Vailliant, 2018) vilket även gestaltas i de tidningsartiklar som studien omfattar, exempelvis genom Dagens Nyheters beskrivning av ubåtsjaktoperationen 2014 där syftet uppgavs vara att påverka opinionen genom att lura in Sverige i en fälla (Holmström, 2016). Gestaltningen av hotbilden om ryskt informationskrig överensstämmer med tidigare forskning om ryskt informationskrig i allt väsentligt, exempelvis genom att som Ajir och Vailliant (2018) beskriver det; sabotera system, processer, undergräva politiska system. Att gestalta hotbilden på detta sätt påverkar möjligen även hur politiker uppfattar hotbilden och bidrar i så fall till att politiken medialiseras.

Utifrån Strömbäcks (2009) resonemang om kampen om att vinna uppmärksamheten i konkurrens av andra medier genom att tillspetsa, polarisera och intensifiera gestaltandet av politik är möjligen hotbilden beskriven utifrån att få uppmärksamhet, möjligen syftandes till lösnummerförsäljning och annonsexponering men även erkännande som referens i andra medier.

5.5.1. Hotbilden

Hotbilden har tydliga relationer med kategorin *Förmågehöjning* eftersom den gestaltade hotbilden ligger till grund för argumenten om att rusta upp och stärka försvaret av Sverige (Wallmark, 2015; Silberstein, 2017). På så vis bidrar möjligen media till den politiska dagordningen vilket kan tyda på en medialisering av politiken (Strömbäck, 2009).

Det går även att diskutera huruvida media påverkar den politiska logiken eller om det är medialogiken som påverkar politiken enligt Strömbäcks (2009) tredje dimension. Enligt Strömbäcks (2009) första dimension kommer politiken att medialiseras i större omfattning om media utgör den viktigaste källan för information. Beroende på vilken typ av politiker och hur väl insatt denne är i försvars- och säkerhetspolitik kommer kanske media som källa att utgöra en mer eller mindre viktig del i dennes uppfattning istället för egna erfarenheter och interpersonell information. Utifrån detta resonemang är det intressant huruvida det är medias gestaltning av ryskt informationskrig som påverkat försvars- och säkerhetspolitiken till att höja anslagen i senaste försvarspropositionerna eller om det är politiken som utgör källan för medias gestaltning, kanske är det en kombination av de båda.

5.5.2. Sårbarheter

De sårbarheter som tydligast gestaltas i resultatkapitlet är det öppna demokratiska samhället som lätt faller offer för propaganda och har svårt att värja sig då den västerländska journalistkåren förväntas agera med sanning och objektivitet (Holmström, 2016). Entman (1993) beskriver att genom gestaltning kan fragment av information gällande ett ämne väljas och göras mer framträdande och gestaltning kan även innebära att utelämna detaljer för att forma ett narrativ och föra fram ett visst budskap (Enander & Nilsson, 2020). I resultatet beskrivs de stora sociala media-bolagen som del av orsaken till att desinformation och propaganda får den spridning den får och att dessa tagit en stor del av den offentliga plats där den politiska debatten förs (Rosén, 2017). Det som inte beskrivs är de traditionella mediernas roll vilket kan vara intressant att diskutera. Har de traditionella medierna medvetet utelämnat sin del i informationskrigföringen och medvetet pekat ut konkurrenter inom sociala media

som orsak till den polariserade och splittrade situation som uppkommit? Eller ser de inte sin egen del i detta, genom att själva identifiera sig med den öppna fria media som oberoende rapporterar om informationskrig. Här finns dels en möjlig medveten gestaltning utifrån kampen om uppmärksamhet (Strömbäck, 2009), dels en möjlighet att de traditionella medierna som nyttjats som empiri i denna studie inte ser dig själva som delaktiga i det pågående informationskriget.

I resultatkapitlet finns även en tydlig gestaltning av Strömbäcks (2009) tredje dimension. Ryssland gestaltas som ett land långt till vänster på skalan eftersom media med mera styrs av statsledningen, Kreml (Dahlberg, 2017; Kragh, 2016), medan västerländsk media står självständig med yttrandefrihet, åsiktsfrihet och fri media. Således gestaltas Ryssland som avsevärt mindre medialiserat än den relativt medialiserade västvärlden.

5.5.3. Ryskt perspektiv

I resultatet återfanns ett *ryskt perspektiv*, om än inte omfattande, vilket beskriver västvärlden som sönderfallande och att Ryssland själva är hotat av ett informationskrig från väst (Lindberg, 2018; Kragh, 2016). Detta narrativ stöds av forskningen och beskrivs som en del av den ryska informationskrigföringen (Ajir & Vailliant, 2018). Ryssland gör detta genom att anklaga västvärlden för diskriminerande propaganda, möjligen med den egna befolkningen som huvudsaklig målgrupp. Hotbilden som beskrivs under *rubriken 4.2.1* kan således användas inom ramen för rysk informationskrigföring syftandes till att förstärka narrativet om ett angripet Ryssland och en hotfull västvärld.

Svensk media gestaltar ryskt narrativ utifrån egen västlig förståelse och kunskap vilket skulle kunna göra att det inte är överensstämmande med det faktiska ryska synsättet, sett med ryska ögon.

5.5.4. Händelsestyrd medierapportering

Underlaget till resultatet visar på att koncentrationen av antalet artiklar under intervallet 2014–2021 ligger mellan åren 2016–2018 med nästan hälften av dessa artiklar från 2017. Anmärkningsvärt är att ingen artikel finns för 2014 och inte heller 2020–2021. En förklaring till den senare perioden kan vara medias fokus på COVID-19 samt att den politiska debatten möjligen lade sig efter riksdagsvalet 2018. Konflikten på Krim-halvön med start 2014 omnämns i mycket liten omfattning medan det under perioden för det empiriska underlaget pågick en försvarsdebatt i samhället. Försvarspolitisk inriktning - Sveriges försvar 2016–2020 (Prop. 2014/15:109, 2015) med ökade anslag kom 2015 och Försvarsberedningens

rapport ”Värnkraft - Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025” (Ds2019:8, 2019) släpptes i maj 2019 vilket kan ha påverkat medias fokus på försvar och säkerhet. Vidare pågick valet i USA 2016 där rysk inblandning uppmärksammades, vilket i sin tur kan ha påverkat den svenska mediaporträttingen.

5.6. Praktiska implikationer och framtida forskning

Denna studie bidrar till förståelsen för medias roll i samhället och hur dess gestaltning av informationskriget kan påverka mottagaren och möjligen även diskursen kring fenomenet ryskt informationskrig. Studien för ett reflekterande resonemang kring hur den politiska debatten möjligen påverkas av media vilket Försvarsmakten bör ha nytta utav genom dess relativt stora del i den säkerhetspolitiska debatten. Slutsatserna och reflektionerna i denna studie är inte tillräckliga för att som myndighet agera på men indikerar att samhället kan vara påverkade av det ryska informationskriget genom det sätt som media gestaltar det, vilket kan föranleda vidare undersökningar kring om så är fallet.

Denna studie skulle kunna nyttjas som utgångspunkt i vidare forskning utifrån teorin kring *medialisering av politik* genom att belysa ett delområde inom politiken, nämligen i försvars-, - och säkerhetsområdet, vilket är ett område där media är en viktig källa till information för många. Denna studie svarar ej på huruvida försvars- och säkerhetspolitiken påverkas av media men reflekterar och väcker frågor om ett eventuellt samband mellan dessa två samhällsområden.

Utifrån studiens resultat kan det vara intressant att undersöka hur annan media inom och utom landet gestaltar informationskrig, under samma eller annan period. Vidare kan forskning kring medias medvetenhet om dess egen roll i informationskriget ytterligare vidga förståelsen för gestaltningen och medialiseringen av politiken.

5.7. Egen reflektion

En personlig reflektion är huruvida politiker i Sverige skulle ha tagit till sig frågan om behovet av förmågehöjning inom försvars- och säkerhetsområdet om inte media gestaltat och beskrivit hotbilden. Troligtvis hade de ökade försvarsanslagen ändå tillkommit men möjligen inte i samma utsträckning och med samma breda politiska konsensus och samförstånd. Vidare kanske vår förmågeökning bidrar till Rysslands narrativ genom att de kan hävda att vi uppträder hotfullt vilket tvingar dem till mer offensiva åtgärder.

Studien svarar inte på huruvida media är medveten om dess egen roll i informationskriget eller eventuell spridning av det ryska narrativet genom mediekanaler, vilket utifrån ett medborgarperspektiv ändå är intressant att fundera över. Utifrån beskriven gestaltningsteori, medialiseringsteori och forskningens beskrivning av informationskrig är det min slutsats att enskild medborgare måste öka kunskapen om hur vi blir påverkade genom media. Det som vi i ett första läge skapar oss en bild av kanske har ett annat syfte, både på kort och på lång sikt, av någon som vill påverka vårt sätt att leva som vi själva väljer, om vi nu själva väljer det?

Litteraturförteckning

- Aftonbladet. (den 2 September 2020). *Om Aftonbladet*. Hämtat från www.aftonbladet.se:
<https://www.aftonbladet.se/om-aftonbladet/a/LOIQ4/om-aftonbladet> den 4 Oktober 2021
- Ajir, M., & Vailliant, B. (2018). Russian Information Warfare: Implications for Deterrence Theory. *Strategic Studies Quarterly*, 12(3), ss. 70-89.
- Anonym, o. l. (den 27 December 2017). Nya muren reses från öst. *Dagens Nyheter*, s. 4.
- Arpi, I. (den 19 Mars 2018). "Sammanträffanden". *Svenska Dagbladet*, s. 2.
- Barr, B. (den 1 Oktober 2016). Ryska posten. *Expressen*, s. 6.
- Beng, O. K., Pettersson, B., & Friman, H. (2018). *Sun Zis Krigskonst*. Stockholm: Santérus förlag.
- Bennett, L. W., & Livingstone, S. (2018). The disinformation order: Disruptive communication and the decline of democratic institutions. *European Journal of Communication*, 122-139. doi:10.1177/0267323118760317
- Berkö, M. (den 5 Oktober 2021).
- Braun, V., & Clarke, V. (2016). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*. doi:<http://dx.doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613>
- Braun, V., & Clarke, V. (2020). One size fits all? What counts as quality practice (reflexive) in thematic analysis? *Qualitative Research in Psychology*. doi:<https://doi.org/10.1080/14780887.2020.1769238>
- Brodrej, G. (den 24 April 2019). Linderborgs lögnkampanj. *Expressen*, ss. 6-7.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (Vol. 3). Stockholm: Liber AB.
- Carlsson, M. (den 18 December 2017a). Hemlig rapport visar hoten mot valet. *Dagens Nyheter*, ss. 8-9.
- Carlsson, M. (den 23 December 2017b). Spionchef: Sverige deltar i hybridkrig mot Ryssland. *Dagens Nyheter*, s. 10.
- Dagens Nyheter. (den 28 Februari 2008). *Om Dagens Nyheter*. Hämtat från www.dn.se:
<https://www.dn.se/nyheter/om-dagens-nyheter/> den 4 Oktober 2021

- Dahlberg, A. (den 9 September 2017). Låt inte högerpopulismen hacka valet nästa höst. *Expressen*, s. 2.
- Deverell, E., Wagnsson, C., & Olsson, E.-K. (2021). Destruct, direct and suppress: Sputnik narratives on the Nordic countries. *The Journal of International Communication*, 15-37. doi:<https://doi.org/10.1080/13216597.2020.1817122>
- Ds 2017:66. (2017). *Motståndskraft - Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025*. Stockholm: Försvarsdepartementet.
- Ds2019:8. (den 14 Maj 2019). *Värnkraft - Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025*. Stockholm: Försvarsdepartementet.
- Enander, A., & Nilsson, S. (2020). Damned If You Do, Damned If You Don't: Media Frames of Responsibility and Accountability in Handling a Wildfire. *Journal of contingencies and crises management*, 28(1), ss. 69-82.
- Entman, R. M. (1993). *Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm* (Vol. 43 (4)). *Journal of Communication*.
- Eriksson, G., & Lönegård, C. (den 4 November 2016). Rysk skugga faller över SD:s storgala. *Svenska Dagbladet*, ss. 10-12.
- Esser, F., & Strömbäck, J. (2014). Introduction Making sense of the mediatization of politics. *Taylor and Francis*, 243-255.
- Esser, F., & Strömbäck, J. (2014). *Mediatization of Politics : Understanding the Transformation of Western Democracies*. Houndmills, Basingtoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Expressen. (den 18 September 2017). *Välkommen till Expressen*. Hämtat från [www.expressen.se: https://www.expressen.se/om-expressen/valkommen-till-expressen/](https://www.expressen.se/om-expressen/valkommen-till-expressen/), den 4 Oktober 2021
- Fredrikson, S. (den 17 Januari 2017). Ropa inte varg om den ryska björnen. *Svenska Dagbladet*, s. 24.
- Georgieva, M. (den 2 Januari 2017). Det är viktigt att vi sprider rätt bild. *Svenska Dagbladet*, ss. 8-9.

Giles, K., & Hagestad, W. (2013). Divided by a Common Language: Cyber Definitions in Chinese, Russian and English. *5th International Conference on Cyber Conflict* (ss. 1-17). Tallin: IEEE.

Hellman, M., & Wagnsson, C. (2017). *How can European states respond to Russian information warfare? An analytical framework*. European Security.

Holmström, M. (den 18 April 2016). Viktigt informera om försöken att manipulera. *Dagens Nyheter*, ss. 9-10.

Jonsson, O. (2019). *The Russian Understanding of War - Blurring the Lines Between War and Peace*. Washington DC: Georgetown University Press.

Kragh, M. (den 14 April 2016). Medial krigföring en rysk paradgren. (L. Hertzberg, Red.) *Svenska Dagbladet*, s. 27.

Kragh, M., & Åsberg, S. (2017). Russia's strategy for influence through public diplomacy and active measures: the Swedish case. *Journal of Strategic Studies*, 773-816.

doi:<https://doi.org/10.1080/01402390.2016.1273830>

Kronqvist, P. (den 15 November 2017). Fler än Putin vill påverka Sverige. *Expressen*, s. 2.

Kälvemark, T. (den 1 Juli 2017). Ryssanalysen nyktrar till. *Aftonbladet*, s. 5.

Lindberg, A. (den 15 Januari 2018). Äntligen pratar alla psykförsvaret. *Aftonbladet*, s. 2.

Lindberg, A., & Fernvall, L. (den 6 Maj 2016). Trolljägarna vid Rysslands gräns. *Aftonbladet*, s. 2.

Lundin, T. (den 9 Augusti 2018). Våg av desinformation riskerar att styra svenska valdebatten. *Svenska Dagbladet*, ss. 6-7.

Meyen, M., Thieroff, M., & Strenger, S. (2014). Mass Media Logic and The Mediatization of Politics. *Journalism Studies*, 15(3), ss. 271-288.

Nordgren Christensen, A., Tolgfors, S., & Winnerstig, M. (den 11 Februari 2015).

Upptappad hotbild kräver en ny svensk försvarsidé. *Dagens Nyheter*, s. 6.

Oksanen, P. (den 6 Januari 2018). Patrik Oksanen: Vi måste rusta oss mentalt mot Ryssland. *Svenska Dagbladet*, s. 2.

Petersson, O. (2014). *Opinionsbildning*. Danmark: Eurographic Danmark A/S.

- Prop. 2014/15:109. (den 23 April 2015). Regeringens proposition - Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016-2021. Stockholm: Försvarsdepartementet.
- Rosén, H. (den 4 Juli 2017). Mitt liv har förändrats för alltid. *Dagens Nyheter*, ss. 12-13.
- Silberstein, M. (den 6 Oktober 2017). Trump må förneka trollen - vi kan inte göra det. *Dagens Nyheter*, s. 5.
- Sjöshult, F. (den 29 Mars 2018a). Jessikka avslöjaderyska trollfabriker – utsatt för hat på Facebook och YouTube. *Expressen*, s. 11.
- Sjöshult, F. (den 16 Juli 2018b). VARNINGEN: Den sista lyckliga sommaren. *Expressen*, ss. 12-15.
- Strömbäck, J. (2009). *Medialisering och makt: En analys av mediernas politiska påverkan*. Statsvetenskaplig Tidskrift 2008.
- Svenska Dagbladet. (den 12 Maj 2003). *Självständig och oberoende av politiska, religiösa, kommersiella eller enskilda intressen*. Hämtat från www.svd.se:
<https://www.svd.se/sjalvstandig-och-oberoende-av-politiska-religiosa-kommersiella-eller-enskilda-intressen> den 4 Oktober 2021
- Wagnsson, C., & Barzanje, C. (2021). A framework for analysing antagonistic narrative strategies: A Russian tale of Swedish decline. *Media, War & Conflict*, 239-257.
- Walker, C. (2018). What Is "Sharp Power"? *Journal of Democracy*, 9-23.
- Wallmark, H. (den 24 Juli 2015). Lögnen kan vara ett effektivt vapen. *Svenska Dagbladet*, s. 6.